

werkblad Dodo

Een Engelse uitdrukking luidt: *as dead as a dodo*. Het betekent letterlijk 'zo dood als een dodo'. De Engelsen zeggen het van iets dat niet meer bestaat of niet meer belangrijk is. Want zoals je wel weet is de dodo een uitgestorven vogel. Er bestaat zelfs geen opgezette dodo meer!

De dodo leefde bij Afrika, op een onbewoond, met bos begroeid eiland. De dodo is (pardon, *wás*) een loopvogel, dus een vogel die niet vliegen kon. Dat was ook niet nodig, want hij had helemaal geen vijanden. Totdat de mens langskwam... Het eiland lag namelijk op de route van de zeilschepen die vanaf circa 1500 onderlangs Afrika naar Azië voeren. Eerst vooral Portugese en Spaanse schepen, later ook Nederlandse Oost-Indiëvaarders. De schepelingen gingen hier en daar aan land om vers voedsel en drinkwater in te slaan. De Hollanders maakten het dodo-eiland tot hun vaste ravitailleringspost*. Ze noemden het Mauritius en bouwden er een fort.

De komst van de Hollanders is de dodo uiteindelijk fataal geworden. Het laatste bericht van een levende dodo dateert uit 1681. Niet lang daarna moet hij zijn uitgestorven. Vroeger dacht men dat de dodo was verdwenen in de kookpotten van de Verenigde Oost-Indische Compagnie (VOC). Maar tegenwoordig denkt men dat de dodo is uitgestorven doordat de dieren die met de schepen meekwamen, zoals varkens, zijn eieren en jongen opaten. Misschien zijn beide theorieën wel waar.

We weten ongeveer hoe de dodo er heeft uitgezien. Scheepslieden hebben hem namelijk getekend. En in 1626 is er in Amsterdam zelfs een levende dodo te zien geweest, die door zeelieden als bezienswaardigheid was meegebracht. Die dodo is door schilders vereeuwigd. Je ziet een plumpe, dikke vogel, met een grijsachtig verenkleed, een grote snavel en op zijn kont een plukje veren. Dankzij de bewaard gebleven botten weten we dat de dodo bijna één meter groot was en wel 15 à 20 kilo woog, drie keer zo zwaar als een zwaan! Hij was familie van de duif, al zou je dat niet zo snel denken.

Kort na 1700 gingen de Hollanders uit Mauritius weg. Daarna kwamen de Fransen en vervolgens de Engelsen. Sinds 1968 is Mauritius een onafhankelijk land. Het heeft meer dan één miljoen inwoners. Eén keer raden welk dier het embleem van het eiland is!

* Een *ravitailleringspost* is een verversingspost, dus een plek waar je proviand (eten en drinken) haalt.

Vragen & Opdrachten

Je hebt nodig: atlas en woordenboek.

1. Wat is niet waar?

De dodo was een...

- bosvogel
- loopvogel
- trekvogel
- zangvogel

2. Wat is niet waar?

De dodo was een...

- grondbroeder
- pechvogel
- standvogel
- watervogel

3. Nieuw-Zeelandse loopvogel

In Nieuw-Zeeland leeft een loopvogel die, net als de dodo, een 4-letterige naam heeft. Hoe heet die vogel? (Tip: een groene, sappige vrucht heet ook zo!)

.....

4. Topdetective

Mauritius ligt 1800 kilometer ten oosten van Afrika, in de oceaan. Welke oceaan?

- Atlantische Oceaan
- Grote Oceaan
- Indische Oceaan
- Stille Oceaan

5. Hoe zouden wij het voornaamste reisdoel van de Oost-Indiëvaarders nu noemen?

- Australië
- Brazilië
- India
- Indonesië

6. De Hollanders noemden het eiland 'Mauritius', naar stadhouder prins Maurits, en hun fort naar diens broer en opvolger, prins Frederik Hendrik.

Willem van Oranje was de van Maurits en Frederik Hendrik.

- broer
- vader
- oom
- opa

7. Lingodetective

In het kader staan twee vroege berichten over de dodo. De taal is Nederlands, zoals dat rond 1600 geschreven werd. Laat je niet afschrikken, lees de berichtjes en beantwoord dan de volgende vraag:

Vonden de zeelieden de dodo lekker?

- Ze konden geen hap door hun keel krijgen.
- Ze vonden hem vies, maar aten hem toch.
- Vooral de maag smaakte lekker.
- Ze vonden de dodo verrukkelijk.

Bericht van het vlootdeel van viceadmiraal Wybrant Warwijck (1598)

Hebbe wij gevonden groote vogels, hebbende vleugels so groot als een duive, so datsij niet vliegen koene ende benne genaempt van die Portugesen pingwins [bedoeld worden dodo's]. Des voerschreven vogels hebben eene mage so groot, daer 2 mannen heerlicke eene maeltijt mede koenen doen ende is oock het beste, dat aen die voegel is van smake.

Bericht van de vloot van admiraal Wolfert Harmensz (1602)

Deese vogels vanckt men op het eijlandt Mauritius in grote menichten, want sij en connen niet vlien [vlien betekent 'vliegen'] ende is goet eeten ende verversing.

8. De Taalmakerij: Franse leenwoorden

De Hollanders vestigden op Mauritius een ravitaillingspost. Het werkwoord *ravitailleren* betekent 'van eten en drinken voorzien.' Het woord komt oorspronkelijk uit het Frans. Hieronder staan twintig werkwoorden die aan het Frans zijn ontleend. Zet achter elk woord het juiste synoniem. Kies uit:

aankomen, afslaan, aftuigen, begeleiden, benadelen, bevelen, binnendringen, bruisen, deelnemen, gelukwensen, in rekening brengen, klaarmaken, neerleggen, raadplegen, terechtstellen, verdelen, versnellen, voordragen, voorzeggen en waarden.

leenwoord	synoniem	leenwoord	synoniem
accelereren	executeren
arriveren	feliciteren
commanderen	molesteren
consulteren	mousseren
declameren	pareren
declareren	participeren
deponeren	penetreren
distribueren	prepareren
duperen	respecteren
escorteren	souffleren

9. Noem drie dieren die ook zijn uitgestorven.

-
-
-

10. Waarom sterven dieren uit?

De dino's zijn niet uitgestorven door toedoen van de mens, want 65 miljoen jaar geleden, toen de dinosaurus uitstierf, leefden er nog helemaal geen mensen. Wat zou een natuurlijke oorzaak van uitsterven kunnen zijn?

-
-

11. Extra 1: Laat je kersenpit kraken!

Biologen noemen een diersoort of plantensoort die maar in één bepaald gebied voorkomt, een *endemische soort*. Ook de dodo was een endemische soort, want hij kwam immers alleen maar voor op Mauritius.

a. Hoe verklaar je dat er vooral op eilanden veel endemische soorten voorkomen?

-
-

b. Welke eigenschap van de dodo heeft ertoe bijgedragen dat het een endemische soort was?

-
-

12. Extra 2: Topodetective

Bij vraag 4 kon je kiezen uit vier namen. Bij twee van de namen gaat het om dezelfde oceaan (het gaat met andere woorden om synoniemen). Welke twee namen?

-

De antwoorden vind je hier: <http://www.surfspin.nl/kiwi.html>.